

Bugarska

Centralni televizijski dnevnic i BNT i bTV

BRISANJE GRANICA IZMEĐU JAVNE I KOMERCIJALNE TELEVIZIJE

Danail Danov

Uvod

Iako je od 1. januara 2007. godine, nakon uspješnog ispunjenja pristupnog procesa, Bugarska postala punopravna članica Evropske unije, postoje određene oblasti kao što je unaprijeđena vladavina zakona, sudska reforma, kontrola korupcije, jačanje kapaciteta javne uprave, u kojima se još uvijek mora uraditi mnogo toga kako bi se sustigli standardi i zahtjevi EU. Normalno je očekivati da će se i mediji skoncentrisati na ispunjenje ovih ciljeva od primarne važnosti za javnost. Međutim, izgleda da se medijska industrija više okrenula daljem rastu na oglašivačkom tržištu, jačanju komercijalnog sadržaja kojim dominiraju "reality" show programi i zabava te jačanju koncentracije medijskog vlasništva, nego realizaciji ciljeva od javnog interesa. U ovom uvodnom dijelu, bit će prikazani samo glavni problemi sa kojima se mediji moraju suočiti a zatim će biti detaljnije opisana tržišna situacija. Nakon toga će posebna pažnja biti posvećena obavezama proizašlim iz licence za dvije televizije praćene u ovom izvještaju, javnu Bugarsku nacionalnu televiziju (BNT) i najvećeg komercijalnog operatera u Bugarskoj, bTV. Nakon ovih informacija biće konačno moguće predstaviti i dati komentar na rezultate monitoringa.

Televizijska scena u Bugarskoj

Pozitivan razvoj

Jednim od važnih pozitivnih razvoja događaja prethodnih godina u odnosu na medije u Bugarskoj, možemo smatrati povoljnije tržišno okruženje za medije, koje je rezultat ukupnog ekonomskog jačanja u svim poslovnim sektorima. U proteklih 8 godina, ekonomija zemlje je u stalnom porastu. Oglašivačko tržište se takođe rapidno širi, a porezne strukture ne ograničavaju medije.

U posljednjoj dekadi, mediji su u Bugarskoj bez iznimke ocjenjivani kao dobro vođen posao. Nacionalni bTV kanal, na primjer, proglašen je najbrže rastućom stanicom News Corporation-a na svijetu. Poslovni razvoj medija može se opisati dosljednim. Ne postoje finansijske poluge kojima bi država ili njene institucije mogle politički manipulirati sadržajem i rukovođenjem komercijalnih medija. Oni su sposobni da stvaraju prihod iz raznih izvora: oglašavanje, sponzorstvo, prodaja. Godišnji prihod od oglašavanja u medijskom sektoru porastao je za preko 50 procenata u poređenju sa 2005. godinom, a očekivanja za ovu godinu predviđaju još i veći rast. U međuvremenu, profesionalno osoblje u novinskim agencijama i medijima kao i razvijeno medijsko tržište u cjelini osiguravaju da se reklame emituju u skladu sa odgovarajućim normama i regulativama. Ovdje moramo spomenuti da troškovi pretplate predstavljaju manji izvor prihoda za medije.

Uz pozitivan razvoj događaja u medijima, vrijedi svakako spomenuti i neograničen pristup bugarskih novinara međunarodnim izvorima informacija. Mediji u Bugarskoj praktično imaju nesmetan pristup međunarodnim izvorima. To je model koji se održava tokom skorih godina.

Napredak je takođe registrovan i u odnosu na pristup novinara javnim informacijama. Novinari su poboljšali svoje vještine u traženju informacija od državnih institucija, koje su sa svoje strane sve više svjesne svoje odgovornosti da pruže informaciju. Povećana svjesnost o mogućnostima koje nudi Zakon o pristupu javnim informacijama pomogla je bugarskim novinarima da uspješnije traže informacije od državnih institucija. Osim toga, pojačan publicitet izazvan je i sudskim tužbama protiv institucija koje odbijaju da obezbijede tražene informacije.

Svaki medij nastoji osigurati pokrivanje ključnih događaja kako bi obogatio svoj informativni sadržaj i poboljšao svoju konkurentnost. To je dokazano tokom izborne kampanje za opšte izbore 2005, kao i predsjedničke izbore 2006. godine. Za sada, program nije pretjerano neizbalansiran, ali čak i u slučaju javnih medija njime počinje da dominira zabavni sadržaj. Suočene sa izuzetno oštrom konkurencijom, vodeće televizijske kompanije sve više su počele da emituju kvizove, tombole, te reality show-e kao veći dio svoga programa. Iako mu nisu u potpunosti potčinjene vijesti i aktuelnosti, zabavni program vidljivo je počeo da širi svoj doseg.

Drugi pozitivan trend predstavlja činjenica da ne postoje posebne zapreke za ulazak u novinarsku profesiju. Međutim, neometan ulazak u novinarstvo smatra se katkad i nazadovanjem, jer se vjeruje da kompromituje kvalitet novinarskog rada, naročito kada se radi o regionalnim medijima. U takvim slučajevima, ovi mediji zapošljavaju mlado i neobučeno novo osoblje koje zanat uči na *ad hoc* osnovi. Mnogi od njih voljni su činiti lične i profesionalne kompromise kako bi zadržali svoj posao.

Nivo plata za novinare i drugo medijsko osoblje relativno je visok i proporcionalan drugim zanimanjima, no samo u velikim nacionalnim medijima. Vrhunski profesionalci zaposleni u njima mogu zaraditi četiri puta više od nacionalnog prosjeka. Sa druge strane, manji lokalni mediji često isplaćuju samo minimalne plate u državi. Uz niske novinarske plate u malim ili lokalnim medijima često ide i nedostatak odgovarajućih ugovora o zaposlenju. Plate novinara su često na nivou minimalnih državnih plata. Ove plate mogu biti dopunjene, isključivo u zavisnosti od raspoloženja vlasnika. Na ovaj način novinari postaju finansijski ovisni o vlasnicima medija, što vodi ka nesigurnom radnom mjestu, fluktuaciji radne snage, te gubitku iskusne radne snage koja odlazi u druge industrije, naročito PR.

Konačno, moramo pomenuti da veliki komercijalni emiteri kao bTV i Nova TV, koji imaju nacionalnu pokrivenost, koriste istraživanja tržišta i slušanosti kako bi oblikovali svoj sadržaj. Međutim to nije dobro utvrđena i postojana praksa. Manji mediji ne koriste istraživanja i rijetko upotrebljavaju mjerenje slušanosti kako bi izradili strategiju svoga razvoja. Efikasno, tržišno orijentisano djelovanje bugarskih medija ugroženo je nedostatkom pouzdanih stopa gledanosti i iznosa tiraža. Postoje samo dvije *people-meter* grupe — TNS i GFK(GARB), koje rade u partnerstvu sa lokalnim poslovnim sektorom. Objektivnost *people-meter* sistema ozbiljno je dovedena u pitanje jer njegovi vlasnici navodno imaju udjela u medijima i oglašivačkim agencijama. Isti *people-meters* koji proizvode podatke o gledanosti obezbjeđuju i podatke o tiražu i mjerenja radio slušanosti.

Izazovi

Jedan od glavnih problema sa kojima se suočava medijska industrija u Bugarskoj i dalje je nemoć njenog regulatornog sistema da se efikasno pozabavi svim pitanjima vezanim za političku i ekonomsku nezavisnost medija – i da omogući javnom radio-televizijskom servisu da obavlja svoju funkciju stuba demokratskog društva. Izvještaj IREX-a za 2005. godinu i Indeks održivosti medija (Media Sustainability Index) za 2006. godinu nedvosmisleno pokazuju da je medijska sloboda u Bugarskoj potkopana od strane tekućih, uglavnom korporativnih i ekonomskih, ali ponekad i političkih uplitanja. U ovom kontekstu, poboljšanje i efikasna implementacija medijskog zakonodavstva, zajedno sa značajnim promjenama u Zakonu za radio i televiziju i glavnim regulatorom za elektronske medije, Savjetom za elektronske medije (CEM), ostaju važni zadaci koji se moraju razriješiti.

Uprkos stabilnom razvoju u ključnim medijskim oblastima, proces izdavanja dozvola je aspekt kojem još uvijek nedostaje dovoljan rast. Totalno odsustvo licenciranja tokom proteklih nekoliko godina, iako ponovo pokrenuto tokom posljednjih 8 mjeseci, postavilo je pravovaljano licencirane u lošiji položaj u odnosu na medije koji emituju a da prethodno nisu prošli obavezne zvanične procedure. Većina privremenih dozvola davno je istekla, no kako nove nisu dodijeljene, stare se još uvijek smatraju validnim. To rezultira vrstom licenciranja koja zaobilazi pravne odredbe umjesto da ih se drži. Licenciranje je stalo 2001. godine, kada je Parlament usvojio amandmane na Zakon o radiju i televiziju kojima je traženo usvajanje Strategije za razvoj emitovanja prije nego bude moguće izdati bilo kakve nove dozvole. U 2005. godini, ova je Strategija konačno usvojena od strane vlade i podnešena Parlamentu, što je otvorilo put obnovljenom licenciranju.

Malo poboljšanje registrovano je u jednakom tretmanu komercijalnih i javnih medija i odredbama za uredničku nezavisnost bivših državnih medija. Iako im je formalno odobren status nezavisnosti, javni mediji nisu još uvijek u potpunosti odvojeni od države. Prvo, ovi mediji i dalje primaju subvencije iz državnog budžeta, a drugo, oni su potencijalno podložni manipulacijama kroz imenovanje njihovih generalnih direktora. Jedan od glavnih razloga za to jeste činjenica da direktore javnih medija imenuje Savjet elektronskih medija, koji čine ili članovi koje izaberu političke partije zastupljene u Parlamentu, ili ih imenuje Predsjednik.

Medijska situacija pogoršana je u izvjesnoj mjeri činjenicom da sredstva rješavanja sporova oko klevete ostaju problematična. Kleveta više nije pitanje krivičnog zakona, no prema domaćem zakonodavstvu, optuženi moraju dokazati istinitost svojih izjava. Na ovo se tužno nadopunjuje činjenica da se odgovornost javnih ličnosti ne cijeni mnogo.

Glavni problem s kojim se mediji moraju suočiti jeste rastuća auto-cenzura, koja se obično pripisuje ekonomskim, a ne političkim motivima. Ova se praksa pojavljuje zato što vlasnici medija ili pripadaju pojedinim poslovnim sektorima ili imaju izvjesne političke ili poslovne veze. Stoga uredničke politike i planovi prodaje vode računa o potrebi da se ovi interesi zaštite. Kao rezultat toga, kritičko pokrivanje ili istraživanje poslovnih partnera su ograničeni, dok se neispravnostima konkurenata daje dosta publiciteta. Dok je u nacionalnim medijima praksa auto-cenzure manje vidljiva, auto-cenzura je očitija u manjim medijima, naročito u gradovima sa razvijenijim poslovnim sektorom. Auto-cenzura se pokazala zabrinjavajuće postojanom praksom već nekoliko godina, i izgleda nemoguće da se ona prevaziđe.

BNT-ova misija javnog servisa je drugo ključno pitanje, koje se tiče i vladajućih struktura i programske politike (tematske kvote i kvalitet). Javna debata o javnom radio-televizijskom servisu pokazala je konsenzus u medijskoj zajednici u odnosu na principe koje bi javni operatori trebali poštovati, ali ne i na to kako bi oni trebali biti operativni. Bugarski model javnog radio-televizijskog servisa, kako ga implementira BNT, nije specijalizirani medij koji nudi sadržaj koji komercijalni operatori ne bi ponudili, već emiter za masovnu publiku sa širokim spektrom sadržaja. Licence tri nacionalna televizijska emitera pokazuju goleme sličnosti, što se tiče tematskih kvota, a zabava dominira drugim dijelovima BNT-ovog programa, kako će naredni dio i pokazati.

Zakon o radiju i televiziji omogućava komercijalnim operatorima da sebe definišu kao medije 'javnog servisa', pod uslovom da izvode programske aktivnosti i emituju produkciju namijenjenu javnom interesu. Nažalost, broj operatora koji su iskoristili ovu mogućnost veoma je mali, zahvaljujući malim šansama za konkurentnost koje imaju na medijskom tržištu. Nepostojanje Fonda za radio i televiziju, iako predviđeno Zakonom o radiju i televiziji (uzdajući se za njegovo osnivanje u troškove pretplate koji će se naplaćivati) znači da oni ne mogu dobijati subvencije za programe koji služe interesu javnosti. Ovo se direktno ogleda u zanemarivom broju programa namijenjenih građanima kojima bugarski nije maternji jezik, kao i u nedovoljnom emitovanju programa za ljude sa invaliditetom ili zapostavljene grupe.

Televizijsko tržište

Radio-televizijsko emitovanje jedan je od najliberaliziranijih sektora, uključujući upotrebu satelitskih kapaciteta. Prema podacima Vijeća za elektronske medije (CEM) iz 2006. godine, trenutno postoje 203 licencirana TV operatora (7 zemaljskih i 196 kablovskih i satelitskih) te 143 licencirana radio operatora.

U 2007. godini, postoje tri operatora za zemaljsko televizijsko emitovanje sa aktivnim licencama za čitavu teritoriju Bugarske – Nova TV, Bugarska nacionalna televizija (BNT) i Balkan News Corporation (bTV), koja pokrivaju 90% zemlje. Nova pokriva 91%, dok BNT i bTV pokrivaju 98%.

Tržišni udio za ova tri operatora je sljedeći:

BNT – 19.2%

bTV - 32%

Nova TV - 24.8%

Druge televizijske stanice koje imaju nekog tržišnog udjela, su:

Planeta TV – 3.3%

Diema + - 2.7%

Evrocom Sofia – 1.4%

Diema 2 – 1.4%

Skat TV – 1.3%

MSAT – 1,2%

Alexandra TV – 1%

TV Evropa – 1%

Prema posljednjim istraživanjima, udio u gledanost za bTV se kreće između 30% i 40% u toku dana, za Novu TV između 15% i 25% a za BNT između 5% i 10%. Prema jednom drugom istraživanju, bTV preferira polovina građana Bugarske, dok njegovog komercijalnog konkurenta, Novu TV, preferira 1/5 stanovništva. 1 od 6 građana najviše voli BNT.

Oba zemaljska komercijalna televizijska operatora, bTV i Nova Television, licencirana za emitovanje na nacionalnom nivou, u vlasništvu su stranog kapitala. Razlog za to jeste nepostojanje ograničenja po pitanju stranog vlasništva. Kao rezultat toga, neke velike medijske kompanije kao što su News Corporation, Antenna Group, Metromedia Group, dobro su predstavljene na bugarskom tržištu, što je imalo pozitivan efekat na razvoj bugarskog medijskog sektora. Jača konkurencija, zajedno sa utrkom da se dobije veći dio oglašivačkog tržišta, potaknula je razvoj novih žanrova i rezultirala boljim kvalitetom produkcije, barem u slučaju većih operatora.

bTV, komercijalna televizija koja je predmet ovog istraživanja, prva je privatna nacionalna televizija u Bugarskoj, licencirana 2000. godine, a u 100-postotnom je vlasništvu News Corp. – kompanije Ruperta Murdocha aktivne u raznim oblastima, kao što su televizija, filmska zabava, novine, itd.

Licence za nacionalni program i frekvencije dodijeljene su Balkan News Corporation. U Godišnjem izvještaju News Corporation za 2001. godinu, Balkan News Corporation navedena je kao prva kompanija u vlasništvu News Corporation. Godišnji izvještaji News Corporation za posljednjih nekoliko godina, pokazali su da se kanal uspješno razvio, a u 2002. godini uspio je udvostručiti profit na 10 miliona bugarskih leva (preko 5 miliona €). Prema podacima o prihodu, bTV je ostavio iza sebe čak i kompanije WAZ-a koje posjeduju dnevnik sa najvećim tiražem u zemlji.

Programske obaveze

Javna televizija

Zahtjevi proizašli iz licence

Bugarska nacionalna televizija najveći je i jedini nekomercijalni javni televizijski operator u zemlji. Iako postoje opšte programske obaveze i smjernice primjenjive i za komercijalne emitere i za emitere javnog servisa u Bugarskoj, Zakon o radiju i televiziji predviđa dodatne zahtjeve u vezi sa programskim sadržajem koji emituje BNT kao nacionalni javni televizijski operator.

Svi emiteri su obavezni sa:

- obezbijede program za sve građane Republike Bugarske;
- pomognu razvoj i popularizaciju bugarske kulture i bugarskog jezika, kao i kulture i jezika građana u skladu sa njihovom etničkom pripadnošću;
- obezbijede kroz svoj program pristup nacionalnom i evropskom kulturnom nasljeđu;
- uključe u svoj program emisije koje informišu, educiraju i zabavljaju;
- primijene nove informacione tehnologije;

- izvještavaju o raznim idejama i uvjerenjima društva kroz pluralizam gledišta u svakoj vijesti i aktuelnosti koja se emituje a tiče se političkih i ekonomskih tema;
- doprinose međusobnom razumijevanju i toleranciji u odnosima između ljudi;
- obezbijede građanima mogućnost da dođu do informacije u vezi sa zvaničnim stavom države u vezi sa pitanjima važnim za javni život.

BNT je obavezan da po zahtjevu, odmah i bez naplate, obezbijedi vrijeme u programu za zvanična obavještenja predstavnika državnih tijela u slučajevima katastrofa ili direktnih prijetnji po život, sigurnost i zdravlje stanovništva ili pojedinaca.

Predsjednik Republike, predsjedavajući Narodne skupštine, premijer, glavni tužilac i predsjedavajući Ustavnog suda, Vrhovnog upravnog suda i Vrhovnog apelacijskog suda, imaju besplatno pravo obraćanja na BNT-u.

Odlukom Narodne skupštine BNT je obavezan da obezbijedi vrijeme u programu za direktno prenošenje plenarnih sesija. Obezbeđivanje vremena u programu je besplatno i to se pravo vrlo često koristi. Međutim, sva istraživanja pokazuju da ga gledaoci smatraju izuzetno dosadnim, i u najboljem slučaju iskorišteno je za politički PR. Istovremeno, ove emisije čine vrlo teškim pridržavanje preliminarne programske šeme a takođe opterećuju i budžet operatora. Pored toga, teško da uživaju visok interes publike.

Prema odredbama Zakona o radiju i televiziji, proizvoditi vijesti i informativni program o političkim i ekonomskim temama, uključen u program BNT-a, može samo BNT. Ta je klauzula predmet kritike evropskih eksperata i medijskih profesionalaca koji smatraju da ona ograničava uredničku nezavisnost.

Konkretno programske obaveze navedene su u **programskoj licenci** BNT-a. Nacionalni javni radio-televizijski emiter obavezan je da emituje:

- Vijesti – ne manje od 5.1 procenata od dnevnog vremena trajanja programa. Ne manje od 15.6 procenata ukupnog vremena emitovanja vijesti trebalo bi biti posvećeno regionalnim vijestima a ne manje od 0.7 procenata vijesti trebao bi pratiti prevod za gluhe.
- Aktuelnosti – ne manje od 16.6 procenata sedmičnog vremena trajanja programa.
- Obrazovni program - ne manje od 3.7 procenata sedmičnog vremena trajanja programa.
- Kulturni, naučni, vjerski program, itd. - ne manje od 4.7 procenata sedmičnog vremena trajanja programa.
- Program za djecu i omladinu - ne manje od 7.6 procenata sedmičnog vremena trajanja programa.
- Program podrške integraciji zapostavljenih i rizičnih grupa – ne manje od 1.8 procenata mjesečnog vremena trajanja programa.
- Program za bugarske građane kojima maternji jezik nije bugarski – ne manje od 0.3 procenata godišnjeg vremena trajanja programa.
- Evropska i bugarska produkcija – ne manje od 74.9 procenata (bugarska produkcija – ne manje od 43.5 procenata).
- Vlastita produkcija BNT-a – ne manje od 36.7 procenata godišnjeg vremena trajanja programa.
- Nezavisna produkcija – ne manje od 10 procenata.

- Dodatni programski zahtjevi – vijesti na turskom jeziku.
- Dodatne usluge – TELETEXT.

Komercijalna televizija

Zahtjevi proizašli iz licence

Postoje određene obaveze koje su zakonom nametnute i javnom servisu i komercijalnim operatorima s ciljem garantovanja osnovnih prava gledalaca da dobiju nepristranu i tačnu informaciju.

Shodno tome, i komercijalni i javni operatori imaju pravo da dobiju neophodne informacije od državnih i opštinskih tijela ukoliko one ne sadrže tajne određene zakonom, a sami su dužni dobijene informacije koristiti tačno i nepristrano (član 13. Zakona o radiju i televiziji).

Na ovim se zahtjevima ne ustraje uvijek, budući da se informacija često da dugo nakon vremena kada može biti od interesa javnosti. Bilo je čak i slučajeva da se ni poslije sudske odluke da se potrebna informacija obezbijedi do nje nije moglo doći. Ovakva praksa ozbiljno sprečava rad novinara i stvara osjećaj demotivacije.

Komercijalni operatori dužni su se pobrinuti da vijest, kao informativna činjenica, bude odvojena od mišljenja (član 17. (6) Zakona o radiju i televiziji).

Zakon o radiju i televiziji predviđa da se komercijalni radio-televizijski operatori u provođenju svojih aktivnosti rukovode sljedećim principima:

- Garantovanje prava na slobodno izražavanje mišljenja;
- Garantovanje prava na informaciju;
- Čuvanje anonimnosti izvora informacija;
- Zaštita lične nepovredivosti građana;
- Nedopuštanje programa koji sugerise netoleranciju među građanima;
- Nedopuštanje programa koji se protive dobrom ponašanju, naročito ukoliko sadrže pornografiju, veličaju surovost ili nasilje ili potiču mržnju na rasnoj, polnoj, vjerskoj ili nacionalnoj osnovi;
- Garantovanje prava na odgovor;
- Garantovanje autorskih i srodnih prava emisija i programa;
- Čuvanje čistoće bugarskog jezika.

Zakon predviđa da se program emituje na zvaničnom jeziku po Ustavu Republike Bugarske. Program ili emisija mogu biti na drugom jeziku kada:

- Se emituju u obrazovne svrhe;
- Su namijenjeni bugarskim građanima kojima maternji jezik nije bugarski;
- Su namijenjeni slušaocima ili gledaocima iz inostranstva;
- Se strane radio i televizijske emisije iznova prevode.

Postoje konkretne programske obaveze navedene u **programskoj licenci** bTV-a. bTV je dužan emitovati:

- Vijesti – ne manje od 7 procenata sedmičnog vremena trajanja programa;
- Informativni program i komentari – ne manje od 12 procenata sedmičnog vremena trajanja programa;
- Obrazovni program – ne manje od 7 procenata sedmičnog vremena trajanja programa;
- Kulturni, naučni i vjerski program (itd.) – ne manje od 2 procenta sedmičnog vremena trajanja programa;
- Program za djecu i omladinu – ne manje od 10 procenata sedmičnog vremena trajanja programa;
- Program podrške integraciji zapostavljenih grupa – ne manje od 1 procenat mjesečnog vremena trajanja programa;
- Evropska i bugarska produkcija – ne manje od 55 procenata godišnjeg vremena trajanja programa;
- Vlastita produkcija bTV-a – ne manje od 26 procenata godišnjeg vremena trajanja programa;
- Nezavisna produkcija – ne manje od 13 procenata godišnjeg vremena trajanja programa.

Prema posljednjim istraživanjima bTV gleda prvenstveno publika iste dobne skupine kao i BNT budući da se oslanja na fiksnu programsku šemu i serijsko emitovanje programa kao što je slučaj i sa BNT-om. No, za razliku od BNT-a, njegov program privlači najveći broj gledalaca u Bugarskoj i već pet godina ostaje neosporivi lider.

Analiza monitoringa

Na osnovu razvoja događaja i opisa zahtjeva proizašlih iz licence koji su prethodno opisani, mogu se izdvojiti neki trendovi s obzirom na proces monitoringa izveden u aprilu 2007, u skladu sa smjernicama ovog istraživanja.

Monitorisane centralne informativne emisije obuhvatile su 150 vijesti na BNT-u i 188 na bTV-u. One se emituju od 20:00 do 20:30 na BNT-u te od 19:00 do 20:00 na bTV-u. Monitoring je rađen tokom aprila 2007. Centralne dnevne na ovim kanalima vode muškarac i žena, tako da se po pitanju polova ne može govoriti o pristranosti.

Od ukupnog broja vijesti gotovo podjednak procenat je posvećen regiji, 11% u slučaju BNT-a i 14% kod bTV-a. No, kako možemo vidjeti iz programskih zahtjeva, od BNT-a se izričito zahtjeva da ne manje od 15.6 procenata ukupnog vremena trajanja vijesti bude posvećeno regionalnim vijestima. Ukoliko pretpostavimo da su centralni dnevni ogleđalo ukupne tendencije, barem u odnosu na monitorisani period, teško je moguće zaključiti kako BNT propisno ispunjava ovaj zahtjev. Nadalje, on zaostaje za bTV-om, koji takvih zahtjeva po svojoj licenci nema. Očigledno je da je Zakon ovu odredbu predvidio kako bi se osiguralo da javna televizija provodi svoju ulogu služenja javnom interesu no izgleda da se BNT kreće u smjeru zadovoljavanja ukusa pojedinih segmenata društva što će privući više prihoda od oglašavanja za ovu televiziju. To potvrđuje i činjenica da je najgledanija emisija u Bugarskoj tokom jednog

perioda bila jedna od sapunica koju emituje BNT, dok je njihov centralni dnevnik bio na šestom mjestu po gledanosti.

Ovo kretanje ka sadržaju koji je više senzacionalistički i popularistički, ogleda se u poređenju tema praćenih priloga. Vrlo visok procenat na obje televizije odnosi se na kriminal, 17% u slučaju BNT-a a 19% kod bTV-a. To besumnje govori mnogo o glavnim problemima s kojima se bugarsko društvo suočava. Ukoliko medije posmatramo kao ogledalo društva, tada je zaključak kako je bugarsko društvo vrlo bolesno, te ne čudi što EU tako pomno prati reforme sudskog sistema i unutrašnje poslove u zemlji. Imajući međutim u vidu činjenicu da su mediji takođe i jedan od najvažnijih faktora koji oblikuju javno mnijenje i građanske vrijednosti, tada bi ovakav centralni fokus na pokrivanje kriminala mogao na neki način izazvati njihovu banalizaciju. Stoga bi se vrlo pažljivo trebalo postupati sa temama o kriminalu na televiziji uzimajući u obzir njihove dalekosežne posljedice za stavove javnosti naspram njega. Pored toga, budući da se centralni dnevnicima emituju u vrijeme kada su djeca i maloljetnici još uvijek potencijalni gledaoci, posebna bi pažnja trebala biti posvećena poštivanju principa dobrog ukusa i pravednog izvještavanja.

Što se tiče tematskog sadržaja, izgleda da je to još jedan trend za poređenje između dva kanala. Broj vijesti o domaćem političkom životu (dio politika) drastično se razlikuje kod ove dvije televizije. Dok na BNT-u one čine 21% ukupnog programa, na bTV-u ih je skoro duplo manje, 11%. Ova se činjenica može objasniti preokupiranošću javne televizije političkom situacijom u zemlji, što je predodređeno njenom ovisnošću o državnom budžetu i tendencijom da u program uključi više protokolarnih vijesti koje često ne oslikavaju raspored događanja, dok se bTV oslanja na uključivanje više priča od 'ljudskog interesa' u svoj informativni program. Kao dio ove politike postoji redovno uključivanje u program priloga pod naslovom 'dobra vijest'. Daljom evidencijom po ovom pitanju dolazimo do mjesta vijesti u dnevnom rasporedu – u slučaju bTV-a 71% vijesti u potpunosti odgovara rasporedu događaja, dok je na BNT-u to slučaj sa 50% vijesti, što predstavlja razliku koja se opet može objasniti zvaničnijom prirodom pokrivenih tema.

Iako vrlo slične, uz razliku od samo 2 ili 3 procenta, brojke koje pokazuju pokrivanje tema kao što su politika socijalne i zdravstvene skrbi (7-9), ekologija (3-6) te kultura i umjetnost (6-9), ponovo pokazuju vodeću poziciju bTV-a u odnosu na ispunjavanje javnih obaveza. Format vijesti, kada se radi o raznolikosti žanrova i mnogostрукim perspektivama pokazuje da je aktuelno pokrivanje događaja dana u procentima jednako na obje stanice - 14%. Slično je i sa dugim priložima (preko 180 sekundi) – oni praktično nedostaju za 1% na BNT-u a 2% procenta na bTV-u.

Postoje i drugi kriteriji po kojima obje televizije stalno pokazuju značajne sličnosti. To je slučaj i sa stavom prema sadržaju u kojem nema priloga u kojima je pronađen negativan stav. Druga sličnost se ogleda u potpunom nedostatku PR-a u vijestima – na bTV-u je takvih vijesti 99% dok je na BNT-u taj procenat 93.3%. Isto vrijedi i za kršenje etičkih normi, gdje 99% priloga može biti klasifikovano kao nepristrano a svega 1% kao pristrano. Interesantan razvoj događaja vezan je za neophodnost da se posebna kategorija napravi za vijesti vezane za EU. Procenat na obje televizije ponovo je gotovo isti – 10% na bTV-u a 11% na BNT-u. Ovo se lako može objasniti nedavnim pristupom Bugarske Evropskoj uniji.

Kao zaključak možemo reći da postoji opšta sličnost, uz neke značajne izuzetke, u vijestima obje televizije, što govori o brisanju granica između javne i komercijalne televizije u Bugarskoj, sa

jedne strane, a sa druge pokazuje da su sloboda govora i javni interes visoko rangirani među prioritetima i javnog i komercijalnog operatora.

Bibliografija

1. Asia Kavrakova, Danail Danov, *Bulgaria: Country Report, TV across Europe: Regulation, Policy, Independence*, EUMAP, 2005, www.eumap.org
2. Annual Report 2006, Council of Electronic Media, www.cem.bg
3. **Изследване на НЦИОМ за м. април 2007** (April 2007 Public Opinion Poll, conducted by the National Center for Public Opinion Research), www.parliament.bg
4. MSI, IREX, Bulgaria, 2007, www.irex.org
5. www.bnt.bg
6. www.btv.bg

НАПОМЕНА: STATISTIČKI PREGLED SE NALAZI U ENGLJSKOJ VERZIJI U PDF FORMATU TEKSTA